

در سال ۱۳۹۷، تاکید بانک مرکزی بر پیاده‌سازی محورهای طرح تحول نظام پرداخت کشور متمرکز بود. در این سال ضمن پیشبرد راهبرد جامع نظام پرداخت مصوب سال ۱۳۸۰ و بهره‌گیری از فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، اقدامات اساسی در زمینه توسعه خدمات در بخش خرده‌فروشی با پیاده‌سازی سامانه پیوند و نیز تمهید بسترهای مقرراتی لازم جهت فعالیت پرداخت‌سازان برای مشتریان شبکه بانکی کشور انجام شد. در این سال با هدف تعمیق نظارت و ایجاد شفافیت حداکثری در اقتصاد و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه پولی و اعتباری، توسعه سامانه نظام هویت الکترونیکی بانکی (نهاب) به عنوان مرکز استعلام یکپارچه نظام بانکی کشور، توسعه زیرساخت مرکز کنترل و نظارت اعتباری (مکنا) به عنوان یکی از پروژه‌های اولویت‌دار ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی و نیز راه‌اندازی سامانه صدور یکپارچه الکترونیکی دسته‌چک (صباد) در راستای نیل به افزایش ضرایب امنیتی چک و افزایش اعتبار و کارایی این ابزار پرداخت انجام پذیرفت. همچنین، تلاش‌هایی در زمینه پیاده‌سازی پروژه‌های «برقراری ارتباطات برون‌مرزی»، «ایجاد نظام پرداخت مبتنی بر برداشت مستقیم» و «توانمندسازی استانداردهای بین‌المللی پرداخت» در دستور پیگیری و اقدام این بانک قرار گرفت. انتقال حساب‌های دولتی نیز از دیگر پروژه‌های مهم سال ۱۳۹۷ بود که در راستای اجرای برنامه نقشه جامع دولت

الکترونیک و به منظور مدیریت حساب‌های دولتی توسط بانک مرکزی به عنوان بانگذار دولت، انجام شد.

۱۶-۱- پرداخت نقدی

۱۶-۱-۱- اسکناس و مسکوک

پول نقد به صورت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص، شناخته شده‌ترین ابزار پرداخت است که توسط آن تسویه مبادلات بدون نیاز به هیچ‌گونه نهاد واسطه‌ای انجام می‌پذیرد. با لحاظ کردن ایران‌چک‌های بانک مرکزی در آمار اسکناس و مسکوک منتشر شده، کل مبلغ اسکناس و مسکوک منتشره در سال ۱۳۹۷ به ۶۵۷/۵ هزار میلیارد ریال رسید. رقم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص (با احتساب ایران‌چک بانک مرکزی) با ۲۳/۷ درصد افزایش از ۴۴۲/۷ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۶ به ۵۴۷/۵ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۷ رسید. بر این اساس، نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در پایان سال ۱۳۹۷ معادل ۲/۹ درصد بود که نسبت به سال ۱۳۹۶ به میزان ۰/۱ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از نقدینگی در پایان سال ۱۳۹۷ برابر با ۲/۹ درصد بود که نسبت به سال ۱۳۹۶ تغییری نداشته است. همچنین، سهم آن از پول با ۳/۵ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۶ به ۱۹/۲ درصد رسید. مبلغ اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۷ معادل ۶۶۷۰ هزار ریال بود که نسبت به سال پیش از آن معادل ۲۲/۱ درصد افزایش داشت.

جدول ۱۶-۱- اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۳۹۶	۱۲/۶	۲۲/۷	۲/۹	۳/۰	۵۴۶۱
۱۳۹۷	۲۳/۷	۱۹/۲	۲/۹	۲/۹	۶۶۷۰

۱۶-۱-۲- سپرده‌های دیداری

میزان سپرده دیداری به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۷ معادل ۲۸۰۷۹ هزار ریال بود که نسبت به سال ۱۳۹۶ به میزان ۵۱/۴ درصد افزایش داشت. با افزایش اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و سپرده‌های دیداری، حجم پول با ۴۶/۵ درصد رشد از ۱۹۴۶/۷ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۶ به ۲۸۵۲/۳ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۷ رسید.

میزان سپرده‌های دیداری در پایان سال ۱۳۹۷ به ۲۳۰۴/۸ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال ۱۳۹۶ به میزان ۵۳/۲ درصد افزایش داشت. نسبت سپرده‌های مزبور به پول، نقدینگی و تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در سال مورد بررسی به ترتیب ۸۰/۸، ۱۲/۲ و ۱۲/۴ درصد بود.

جدول ۱۶-۲- سپرده‌های دیداری و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۳۹۶	۲۱/۶	۷۷/۳	۹/۸	۱۰/۲	۱۸۵۵۲
۱۳۹۷	۵۳/۲	۸۰/۸	۱۲/۲	۱۲/۴	۲۸۰۷۹

۱۶-۲- نظام تصفیه چک

این اساس، میانگین مبلغ هر مبادله انجام شده از این طریق در سال ۱۳۹۷ معادل ۳۶۳/۴ میلیون ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن (۱۸۶/۷ میلیون ریال) به میزان ۹۴/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۷ به ترتیب ۱/۳ فقره و ۴۸۵/۸ میلیون ریال بود. نسبت مبلغ کل مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به تولید ناخالص داخلی (به قیمت جاری) از رقم ۱/۵ در سال ۱۳۹۶ به رقم ۲/۱ در سال ۱۳۹۷ افزایش یافت.

با عملیاتی شدن سامانه چکاوک به عنوان زیرساخت پردازش نظام‌مند الکترونیکی چک و اسناد بانکی از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ و جایگزینی تدریجی آن با اتاق پایاپای اسناد بانکی کشور تا پایان خرداد ماه ۱۳۹۴، عملیات پایاپای اسناد بانکی از سال ۱۳۹۵ صرفاً از طریق سامانه مزبور انجام می‌پذیرد. در سال ۱۳۹۷، تعداد ۱۰۹/۷ میلیون فقره انواع چک به مبلغ ۳۹۸۷۸/۱ هزار میلیارد ریال در سامانه چکاوک مبادله شد که نشان‌دهنده کاهش ۱۰/۲ درصدی تعداد و رشد ۷۴/۸ درصدی مبلغ کل چک‌ها و اسناد بانکی مبادله شده نسبت به سال ۱۳۹۶ بود. بر

جدول ۱۶-۳- تعداد و مبلغ مبادلات با انواع چک

درصد تغییر	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		درصد تغییر	تعداد (میلیون برگ)	
	۱۳۹۷	۱۳۹۶		۱۳۹۷	۱۳۹۶
۷۴/۸	۳۹۸۷۸/۱	۲۲۸۱۳/۸	-۱۰/۲	۱۰۹/۷	۱۲۲/۲

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۷

تعداد کارت‌های صادر شده به ازای هر فرد در پایان سال ۱۳۹۷ به ۴/۱ کارت رسید که نسبت به رقم سال قبل از آن (۴/۰ کارت) معادل ۰/۱ واحد افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۱۶-۴- تعداد ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

درصد تغییر	پایان سال		
	۱۳۹۷	▲۱۳۹۶	
۵/۱	۳۳۸۵۵۰	۳۲۲۰۰۲	کارت بانک‌ها(هزار)
۲/۷	۵۶۲۵۵	۵۴۷۶۵	خودپردازها
۵/۱	۶۲۸۷۲۰۱	۵۹۸۴۰۳۶	پایانه‌های فروش
۲/۶	۷۱۱۰۵	۶۹۲۹۰	پایانه‌های شعب

جدول ۱۶-۵- ترکیب کارت‌های بانکی صادره توسط شبکه بانکی

تغییر سهم (واحد درصد)	سهم(درصد)		رشد(درصد)	تعداد(میلیون)		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶		۱۳۹۷	▲۱۳۹۶	
-۰/۷	۶۷/۰	۶۷/۸	۴/۰	۲۲۷	۲۱۸	کارت برداشت
۰/۲	۰/۸	۰/۶	۳۸/۰	۳	۲	کارت اعتباری
۰/۶	۳۲/۲	۳۱/۶	۷/۰	۱۰۹	۱۰۲	کارت‌های پیش‌پرداخته

تراکنش و ۵۹۹۶۰ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد تراکنش‌های انجام شده از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال مزبور نسبت به سال ۱۳۹۶ به ترتیب معادل ۸/۳ درصد کاهش و ۲۹/۵ درصد افزایش یافت. همچنین، مبلغ تراکنش‌ها در پایانه‌های مزبور نیز در مقایسه با سال قبل به ترتیب معادل ۲۶/۱ درصد کاهش و ۴۵/۹ درصد افزایش داشت. در این دوره، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده در پایانه‌های شعب به ترتیب ۷/۲ و ۹۵/۹ درصد افزایش یافت. همچنین در سال ۱۳۹۷، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده از طریق «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» به ترتیب با ۳۷/۰ و ۸۰/۲ درصد افزایش مواجه شد. در سال مورد بررسی، تعداد کل تراکنش‌های انجام شده به ازای هر کارت ۸۴/۴ تراکنش بود که نسبت به سال ۱۳۹۶ (۷۳/۳ تراکنش)، افزایش داشت. تعداد تراکنش‌های انجام شده به ازای هر یک از دستگاه‌های خودپرداز، پایانه فروش و پایانه شعب طی این

۱۶-۳- نظام پرداخت الکترونیکی

۱۶-۳-۱- توسعه ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

در سال ۱۳۹۷، تعداد کارت‌های صادر شده توسط شبکه بانکی کشور با ۵/۱ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۶ به ۳۳۸/۶ میلیون عدد رسید. از این تعداد، معادل ۶۷/۰ درصد (۲۲۷ میلیون عدد) کارت برداشت (کارت بدهی)، ۳۲/۲ درصد (۱۰۹ میلیون عدد) کارت‌های پیش‌پرداخته (خرید/هدیه) و تنها ۰/۸ درصد (۳ میلیون عدد) کارت اعتباری بود. بدین ترتیب،

تعداد دستگاه‌های خودپرداز طی سال ۱۳۹۷ با ۲/۷ درصد رشد به ۵۶۲۵۵ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های شعب نیز که برای دریافت یا انتقال الکترونیکی وجه از طریق کارت در داخل شعب بانک‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، با ۲/۶ درصد رشد به ۷۱۱۰۵ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های فروش طی این سال رشد ۵/۱ درصدی را تجربه کرد و به ۶۲۸۷ هزار دستگاه رسید. در پایان سال ۱۳۹۷، نسبت تعداد کارت‌های صادره به ازای هر دستگاه خودپرداز، پایانه شعب و پایانه فروش به ترتیب ۶۰/۱۸، ۴۷/۶۱ و ۵۴ کارت بود که با توجه به رشد سریع‌تر تعداد کارت‌های صادره نسبت به رشد خودپردازها، پایانه‌های شعب و پایانه‌های فروش، نسبت‌های مزبور افزایشی بودند.

۱۶-۳-۲- گسترش مبادلات الکترونیکی

در سال ۱۳۹۷، تعداد و مبلغ کل مبادلات انجام شده در پایانه‌های الکترونیکی کشور به ترتیب به ۲۸۵۶۰ میلیون

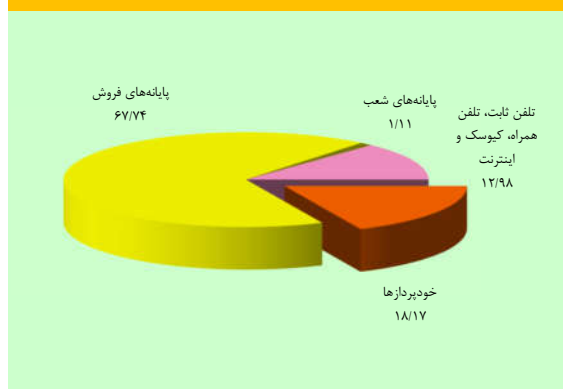
پایانه‌های فروش و پایانه‌های شعب به ترتیب ۲۴۸۳، ۱۲۱۴ و ۵۰۹۶۲ هزار ریال بود.

سال به ترتیب ۹۲۲۴۱، ۳۰۷۷ و ۴۴۴۴ تراکنش بود. بر این اساس، میانگین مبلغ هر تراکنش انجام شده در خودپردازها،

جدول ۱۶-۶- تعداد و مبلغ تراکنش‌های پایانه‌های الکترونیکی کشور

رشد(درصد)	مبلغ تراکنش‌ها(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶		۱۳۹۷	▲۱۳۹۶	
-۲۶/۱	۱۲۸۸۵	۱۷۴۳۴	-۸/۳	۵۱۸۹	۵۶۵۹	خودپرداز
۴۵/۹	۲۳۴۹۵	۱۶۱۰۶	۲۹/۵	۱۹۳۴۸	۱۴۹۴۳	پایانه فروش
۹۵/۹	۱۶۱۰۴	۸۲۲۲	۷/۲	۳۱۶	۲۹۵	پایانه شعب
۸۰/۲	۷۴۷۶	۴۱۴۹	۳۷/۰	۳۷۰۷	۲۷۰۶	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت
۳۰/۶	۵۹۹۶۰	۴۵۹۱۰	۲۱/۰	۲۸۵۶۰	۲۳۶۰۳	کل تراکنش‌ها

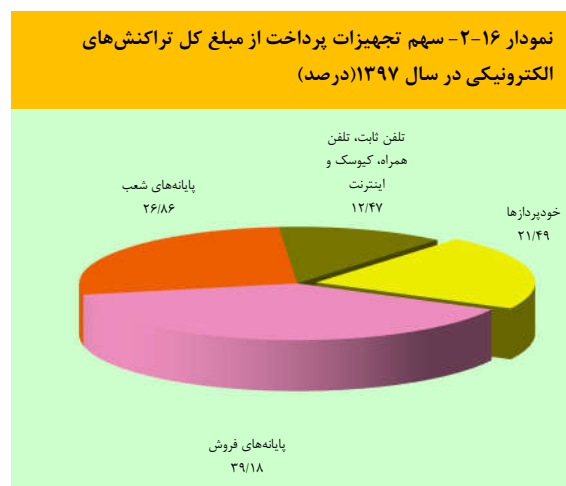
نمودار ۱۶-۱- سهم تجهیزات پرداخت از تعداد کل تراکنش‌های الکترونیکی در سال ۱۳۹۷(درصد)

سهم بالایی از تراکنش‌های الکترونیکی در سطح شبکه بانکی کشور، تراکنش‌های بین‌بانکی است که از طریق شبکه مبادلات الکترونیکی بین‌بانکی (شتاب) انجام می‌گیرد. سهم مرکز شتاب از مجموع تعداد و ارزش تراکنش‌های انجام شده در شبکه بانکی طی سال ۱۳۹۷ به ترتیب معادل ۹۵/۶ و ۷۶/۱ درصد بود که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۶ (۹۱/۵ و ۶۹/۳ درصد) افزایش نشان می‌دهد. تعداد تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال ۱۳۹۷ به ترتیب با ۶/۹ و ۲۹/۵ درصد رشد نسبت به پایان سال ۱۳۹۶ به ۴۱۵۶ و ۱۹۳۴۸ میلیون تراکنش رسید. همچنین در

در سال ۱۳۹۷، سهم خودپردازها از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی انجام شده به ترتیب ۱۸/۲ و ۲۱/۵ درصد و سهم پایانه‌های فروش از تعداد و مبلغ این تراکنش‌ها به ترتیب ۶۷/۱ و ۳۹/۲ درصد بود. در این سال به ترتیب معادل ۵/۸ و ۰/۱ واحد درصد، از سهم تعدادی تراکنش‌های «خودپردازها» و «پایانه‌های شعب» کاسته شد و به ترتیب معادل ۴/۴ و ۱/۵ واحد درصد بر سهم تعدادی تراکنش‌های «پایانه‌های فروش» و «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» افزوده شد. کاهش سهم تعدادی «خودپردازها» و «پایانه‌های شعب» و در مقابل، افزایش سهم تعدادی «پایانه‌های فروش» و ابزارهای «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» از تعداد کل تراکنش‌ها نشان‌دهنده افزایش اقبال عمومی به استفاده از ابزارهای نوین پرداخت در معاملات روزانه افراد است.

در سال مورد بررسی، سهم پایانه‌های شعب از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌ها به ترتیب معادل ۱/۱ و ۲۶/۹ درصد بود. پایانه‌های شعب عمدتاً برای نقل و انتقال الکترونیکی وجوه از طریق کارت بانکی در میان حساب‌های مختلف هر بانک و نیز انتقال بین‌بانکی وجوه به کار می‌رود. همچنین، سهم «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی به ترتیب ۱۳/۰ و ۱۲/۵ درصد بود.

این دوره، مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی ابزارهای مورد اشاره به ترتیب با ۱۸/۱ و ۴۵/۹ درصد رشد به ۱۰۳۰۷ و ۲۳۴۹۵ هزار میلیارد ریال رسید. در سال مورد بررسی، پایانه‌های فروش بیشترین سهم از تعداد و مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب (به ترتیب ۷۰/۹ و ۵۱/۵ درصد) را به خود اختصاص دادند. تعداد کل تراکنش‌های بین‌بانکی در مرکز شتاب با ۲۶/۴ درصد رشد به ۲۷۳۰۷ میلیون تراکنش و مبلغ این مبادلات نیز با ۴۳/۵ درصد رشد نسبت به سال ۱۳۹۶ به ۴۵۶۴۷ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۷ رسید.

جدول ۱۶-۷- تعداد و مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب

رشد(درصد)	مبلغ مبادلات(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)	
	۱۳۹۷	۱۳۹۶		۱۳۹۷	▲۱۳۹۶
۱۸/۱	۱۰۳۰۷	۸۷۲۴	۶/۹	۴۱۵۶	۳۸۸۷
۴۵/۹	۲۳۴۹۵	۱۶۱۰۶	۲۹/۵	۱۹۳۴۸	۱۴۹۴۳
۶۹/۶	۱۱۸۴۵	۶۹۸۵	۳۶/۹	۳۸۰۲	۲۷۷۸
۴۳/۵	۴۵۶۴۷	۳۱۸۱۵	۲۶/۴	۲۷۳۰۷	۲۱۶۰۸
					کل مبادلات شتاب(۱)

۱- ارقام شتاب شامل ارقام سحاب نیز بوده و در آمار کل تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور منظور شده است.

۱۳۹۷ برای انتقال الکترونیکی وجوه بین بانک‌های مختلف از طریق سحاب بود که رشد تعدادی و ارزشی آن نسبت به سال ۱۳۹۶ به ترتیب معادل ۳۳/۹ و ۵۴/۱ درصد بود. تعداد مبادلات انجام شده با استفاده از «اینترنت و کیوسک» برای انتقال وجه از طریق این سامانه نیز در سال مزبور با ۹۵/۵ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۶ به ۱۰۶۵ میلیون مورد به ارزش ۴۹۷۵ هزار میلیارد ریال رسید.

سهم خودپردازها، پایانه‌های شعب و «اینترنت و کیوسک» از تعداد کل تراکنش‌های انجام شده از طریق سحاب به ترتیب ۵۲/۷، ۳/۴ و ۴۳/۹ درصد و سهم آنها از مبلغ کل این تراکنش‌ها به ترتیب ۴۸/۴، ۲۴/۱ و ۲۷/۵ درصد بود. براساس روند تعداد و ارزش کل انتقال‌های بین‌بانکی وجوه از طریق سحاب، پیش‌بینی می‌شود با توسعه این خدمت در سطح شبکه بانکی، در آینده استفاده از حواله‌های الکترونیکی گسترش یابد.

۱۶-۴- نظام تصفیه و تسویه الکترونیکی

۱۶-۴-۱- سحاب

یکی از خدمات عمده مرکز شتاب، انتقال آنی وجه از طریق سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) با استفاده از کارت‌های برداشت بانکی است. در سال ۱۳۹۷، تعداد ۲۴۲۴ میلیون فقره انتقال بین‌بانکی وجه به مبلغ ۱۸۱۱۳ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه سحاب در شبکه بانکی صورت گرفت. در این سال معادل ۱۲۷۸ میلیون مورد انتقال وجه به ارزش ۸۷۷۳ هزار میلیارد ریال در شبکه بانکی از طریق خودپرداز بانک‌های متصل به سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) صورت گرفت که نسبت به سال ۱۳۹۶ معادل ۷/۷ درصد رشد تعدادی و ۱۹/۸ درصد رشد ارزشی نشان می‌دهد. همچنین، معادل ۸۱ میلیون تراکنش انجام شده در پایانه‌های شعب بانک‌های کشور به ارزش ۴۳۶۵ هزار میلیارد ریال در سال

جدول ۱۶-۸- تعداد و مبلغ انتقال بین‌بانکی وجوه از طریق سحاب

رشد (درصد)	مبلغ مبادلات (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد تراکنش‌ها (میلیون عدد)		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶		۱۳۹۷	۱۳۹۶	
۱۹/۸	۸۷۷۳	۷۳۲۰	۷/۷	۱۲۷۸	۱۱۸۷	خودپردازها
۵۴/۱	۴۳۶۵	۲۸۳۴	۳۳/۹	۸۱	۶۱	پایانه‌های شعب
۹۰/۶	۴۹۷۵	۲۶۱۰	۹۵/۵	۱۰۶۵	۵۴۵	اینترنت و کیوسک
۴۱/۹	۱۸۱۱۳	۱۲۷۶۴	۳۵/۳	۲۴۲۴	۱۷۹۲	کل مبادلات سحاب

۱۶-۴-۲- ساتنا

ترتیب با ۳۰/۹ درصد کاهش و ۵۷/۵ درصد افزایش به ۲۰۱ هزار تراکنش به مبلغ ۷۶۸۷۴ هزار میلیارد ریال رسید. همچنین، تعداد و مبلغ مبادلات بانک به بانک به ترتیب با ۱۹/۸ و ۱۰۹/۲ درصد افزایش به ۱۴۷ هزار تراکنش به ارزش ۳۸۷۹۶ هزار میلیارد ریال رسید. سهم عمده تعداد تراکنش‌های سامانه ساتنا در سال ۱۳۹۷ مربوط به مبادلات مشتری به مشتری و سهم عمده ارزش مبادلات این سامانه مربوط به تسویه نتیجه پایاپای سیستم‌ها (به ترتیب معادل ۹۸/۲ و ۵۰/۷ درصد) بود.

در سال ۱۳۹۷، تعداد و ارزش کل مبادلات انجام شده در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا) به عنوان زیرساخت اصلی پرداخت‌های کلان به ترتیب ۷۴/۰ و ۶۶/۴ درصد نسبت به سال ۱۳۹۶ افزایش یافت و به رقم ۱۹/۵ میلیون تراکنش به ارزش ۱۵۱۷۶۷ هزار میلیارد ریال رسید. بر این اساس، تعداد مبادلات مشتری به مشتری با ۷۷/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۱۹/۲ میلیون تراکنش و مبلغ این مبادلات با ۵۱/۴ درصد افزایش به ۳۶۰۹۷ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد و مبلغ تسویه نتیجه پایاپای سیستم‌ها نیز به

جدول ۱۶-۹- تعداد و مبلغ مبادلات در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا)

رشد (درصد)	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد (هزار)		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶		۱۳۹۷	۱۳۹۶	
۱۰۹/۲	۳۸۷۹۶	۱۸۵۴۴	۱۹/۸	۱۴۷	۱۲۳	بانک به بانک
۵۱/۴	۳۶۰۹۷	۲۳۸۳۷	۷۷/۴	۱۹۱۸۸	۱۰۸۱۶	مشتری به مشتری
۵۷/۵	۷۶۸۷۴	۴۸۸۱۶	-۳۰/۹	۲۰۱	۲۹۱	تسویه نتیجه پایاپای سیستم‌ها
۶۶/۴	۱۵۱۷۶۷	۹۱۱۹۷	۷۴/۰	۱۹۵۳۶	۱۱۲۳۰	کل مبادلات ساتنا (۱)

۱- این ارقام شامل اسناد پوششی و مبادلات تسویه‌ای بانک مرکزی نمی‌باشد.

۱۶-۴-۳- پایا

مستقیم از طریق این سامانه موجب شده است تا سامانه پایا در کنار دو سامانه ساتنا و سحاب برای پوشش انواع انتقال وجه الکترونیکی در کشور فعال شود که سامانه‌های ساتنا و پایا برای انتقال‌های حساب به حساب و سامانه سحاب برای انتقال‌های کارت به کارت مورد استفاده قرار می‌گیرند. براساس ارقام موجود، در سال ۱۳۹۷ تعداد ۱۴۸ میلیون مبادله به مبلغ ۶۸۵۳ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا در قالب دستور پرداخت واریز

سامانه پایاپای الکترونیکی (پایا) به عنوان یکی از زیرساخت‌های مبادلات بین‌بانکی، دستور پرداخت‌های متعدد را از جانب بانک مبدأ دریافت، پردازش و به بانک مقصد ارسال می‌نماید. بر این اساس، پس از استقرار کامل شبکه الکترونیکی پرداخت کارتی (شاپرک)، انجام تراکنش‌های انتقال وجه به حساب پذیرندگان و فروشندگان کالاها و خدمات از طریق سامانه پایا انجام پذیرفت. همچنین، امکان صدور دستور پرداخت واریز

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۷

در این سامانه تصفیه شد. به این ترتیب، در این سال معادل ۱۴۲۰ میلیون مبادله به ارزش ۳۲۴۸۹ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا انجام شد که نسبت به سال ۱۳۹۶ به ترتیب ۴۱/۷ درصد کاهش و ۳۹/۴ درصد افزایش داشت.

مستقیم انجام گرفت که در مقایسه با سال قبل از آن، تعداد این مبادلات با رشد ۴۰/۸ درصدی و ارزش آنها با افزایش ۱۷/۰ درصدی مواجه شد. همچنین، تعداد ۱۲۷۳ میلیون تراکنش به ارزش ۲۵۶۳۵ هزار میلیارد ریال مربوط به تراکنش‌های شاپرک

جدول شماره ۱۶-۱۰- تعداد و مبلغ تراکنش‌های پایا

رشد(درصد)	مبلغ(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد(میلیون)		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶		۱۳۹۷	۱۳۹۶	
۱۷/۰	۶۸۵۳	۵۸۵۶	۴۰/۸	۱۴۸	۱۰۵	دستور پرداخت واریز مستقیم
۴۶/۹	۲۵۶۳۵	۱۷۴۵۰	-۴۵/۴	۱۲۷۳	۲۳۳۰	شاپرک
۳۹/۴	۳۲۴۸۹	۲۳۳۰۷	-۴۱/۷	۱۴۲۰	۲۴۳۵	جمع تراکنش‌های پایا

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی نیز ۱۰/۶ درصد افزایش داشت. حجم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و ایران چک بانک مرکزی به دلیل گردش بدون محدودیت در معاملات نقدی و نامشخص بودن تعداد دفعات گردش در هر سال، در این محاسبات منظور نشده است.

در سال ۱۳۹۷، سهم مبادلات با انواع چک از ارزش کل مبادلات در این سال با ۴/۷ واحد درصد افزایش به ۲۷/۹ درصد و در مقابل، سهم ارزشی کل مبادلات الکترونیکی با همین میزان کاهش (۴/۷ واحد درصد) نسبت به سال قبل به ۷۲/۱ درصد رسید. در ذیل ابزارهای الکترونیکی، ارزش مبادلات انجام شده از طریق خودپردازها ۲۶/۱ درصد و سهم ارزش این مبادلات از ارزش کل مبادلات ۸/۷ واحد درصد نسبت به سال ۱۳۹۶ کاهش یافت. در مقابل، ارزش و سهم ارزشی مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های فروش، پایانه‌های شعب و «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ افزایش یافت. ارزش مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های فروش از ۴۵/۹ درصد افزایش برخوردار شد و سهم آن از ارزش کل مبادلات با ۰/۱ واحد درصد افزایش به ۱۶/۵ درصد در سال ۱۳۹۷ رسید. در ذیل سامانه‌های الکترونیکی، سهم ارزشی تراکنش‌های انجام شده در ساتنا (مشتري به مشتري) از کل

۱۶-۴-۴- سیما

پس از معرفی و انتشار اوراق بهادار الکترونیکی از طریق سامانه تسویه اوراق بهادار الکترونیکی (تابا) در سال ۱۳۸۹، پیاده‌سازی زیرسامانه یکپارچه مرکزی اوراق بهادار (سیما) به منظور تمام‌الکترونیکی شدن انتشار اوراق بهادار برای عموم مشتریان بررسی و امکان‌سنجی و در سال ۱۳۹۱ عملیاتی شد. بر همین اساس، در سال ۱۳۹۷ معادل ۴۹/۵ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت توسط شهرداری‌های تهران، تبریز، کرج، مشهد، شیراز، اصفهان و اهواز در سامانه سیما منتشر شد. انتشار این اوراق با عاملیت بانک‌های صادرات، پارسیان، شهر، صنعت و معدن، توسعه تعاون و آینده بود. همچنین در این سال، معادل ۱۲۳/۵ هزار میلیارد ریال گواهی سپرده عام الکترونیکی توسط بانک‌های رفاه کارگران، تجارت، اقتصاد نوین، خاورمیانه، ملی، کشاورزی و پاسارگاد منتشر گردید.

۱۶-۵- ارزش کل مبادلات

ارزش اسمی کل مبادلات انجام شده از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۷ با ۴۵/۱ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۶ به رقم ۱۴۲۷۸۸ هزار میلیارد ریال رسید. ارزش واقعی این مبادلات با احتساب افزایش

مبادلات از ۲۴/۲ درصد در سال ۱۳۹۶ به ۲۵/۳ درصد در سال ۱۳۹۷ افزایش یافت و همانند سال ۱۳۹۶ دارای بالاترین سهم از ارزش کل مبادلات بود. ارزش مبادلات پایا (دستور پرداخت واریز بانکی را به خود اختصاص داد.

مستقیم) نیز با ۱۷/۰ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۶، سهمی معادل ۴/۸ درصد از ارزش کل مبادلات انجام شده در شبکه بانکی را به خود اختصاص داد.

جدول ۱۶-۱۱- ارزش کل مبادلات از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور

تغییر در سهم (واحد درصد)	سهم از ارزش کل مبادلات (درصد)		سهم از رشد (واحد درصد)		ارزش (هزار میلیارد ریال)		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۶	
۴/۷	۲۷/۹	۲۳/۲	۱۷/۳	۷۴/۸	۳۹۸۷۸	۲۲۸۱۴	انواع چک(۱)
-۴/۷	۷۲/۱	۷۶/۸	۲۷/۷	۳۶/۱	۱۰۲۹۱۰	۷۵۶۰۴	ابزارها و سامانه‌های الکترونیکی
-۴/۶	۴۲/۰	۴۶/۶	۱۴/۳	۳۰/۶	۵۹۹۶۰	۴۵۹۱۰	ابزارهای الکترونیکی
-۸/۷	۹/۰	۱۷/۷	-۴/۶	-۲۶/۱	۱۲۸۸۵	۱۷۴۳۴	خودپردازها
۰/۱	۱۶/۵	۱۶/۴	۷/۵	۴۵/۹	۲۳۴۹۵	۱۶۱۰۶	پایانه‌های فروش
۲/۹	۱۱/۳	۸/۴	۸/۰	۹۵/۹	۱۶۱۰۴	۸۲۲۲	پایانه‌های شعب
۱/۰	۵/۲	۴/۲	۳/۴	۸۰/۲	۷۴۷۶	۴۱۴۹	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت
-۰/۱	۳۰/۱	۳۰/۲	۱۳/۵	۴۴/۶	۴۲۹۵۰	۲۹۶۹۴	سامانه‌های الکترونیکی
۱/۱	۲۵/۳	۲۴/۲	۱۲/۵	۵۱/۴	۳۶۰۹۷	۲۳۸۳۷	ساتنا(مشتری به مشتری)
-۱/۲	۴/۸	۶/۰	۱/۰	۱۷/۰	۶۸۵۳	۵۸۵۶	پایا(دستور پرداخت واریز مستقیم)
-	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-	۴۵/۱	۱۴۲۷۸۸	۹۸۴۱۷	کل مبادلات(اسمی)
-	-	-	-	۱۰/۶	۹۹۲۹۶	۸۹۷۹۷	کل مبادلات(واقعی)(۲)

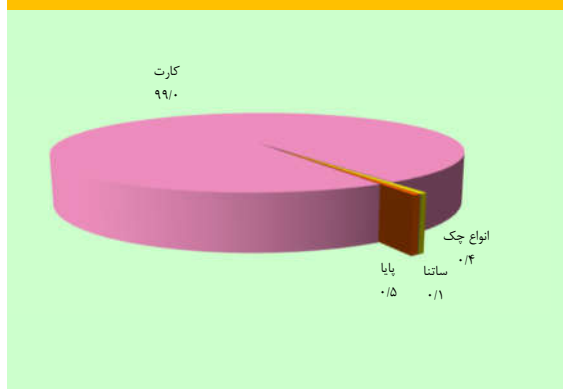
۱- این ارقام تنها شامل مبادلات بین بانک‌های مختلف در اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چک‌وک بوده و شامل ارقام درون بانکی نمی‌شود.
۲- برای محاسبه ارقام واقعی از شاخص قیمت مصرف‌کننده (۱۳۹۵=۱۰۰) استفاده شده است.

ریال بود. در سال ۱۳۹۷ نیز مانند سال ۱۳۹۶، میانگین مبلغ تراکنش‌های انجام شده توسط چک در مقایسه با میانگین مبلغ تراکنش‌های پایا و کارتی بالا بود.

۱۶-۶- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی

در سال ۱۳۹۷، از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی، بیشترین تعداد تراکنش متعلق به کارت‌های بانکی با ۹۹/۰ درصد بود. سهم هریک از سامانه‌های پایا، ساتنا و انواع چک از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی کمتر از ۱/۰ درصد و به ترتیب معادل ۰/۵، ۰/۱ و ۰/۴ درصد بود. در این سال از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی، کارت‌های بانکی با ۴۱/۴ درصد بیشترین سهم و سامانه پایا با ۴/۹ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص دادند. میانگین مبلغ هر تراکنش کارتی در سال ۱۳۹۷ معادل ۲۲۰۳ هزار ریال و میانگین مبلغ هر تراکنش پایا معادل ۴۶۴۱۷ هزار ریال بود. سهم انواع چک از مبلغ کل مبادلات غیر نقدی برابر با ۲۸/۲ درصد و میانگین مبلغ هر تراکنش از طریق چک برابر با ۳۶۳/۴ میلیون

نمودار ۱۶-۳- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی در سال ۱۳۹۷(درصد)

نمودار ۱۶-۴ - سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی در سال ۱۳۹۷ (درصد)

در سال ۱۳۹۷، تسویه وجوه مشتریان در ساتنا ۰/۱ درصد از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی را به خود اختصاص داد؛ لیکن از آنجا که مبادلات ساتنا عموماً به صورت وجوه کلان با متوسط مبلغ بالا برای هر تراکنش (۱۸۸۱/۲ میلیون ریال) صورت گرفته است، مبادلات انجام شده سهمی معادل ۲۵/۶ درصد از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی را به خود اختصاص داد. در سال مورد بررسی، در مجموع حدود ۵/۲ واحد درصد، از سهم مبلغی مبادلات کارت و پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم) کاسته و به همین میزان بر سهم مبلغی مبادلات با انواع چک و ساتنا (مشتری به مشتری) افزوده شد.

جدول ۱۶-۱۲ - سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی

متوسط مبلغ هر تراکنش (هزار ریال)	سهم از مبلغ (درصد)		سهم از تعداد (درصد)		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۶	
۲۲۰۳	۲۰۴۸	۴۱/۴	۴۵/۳	۹۹/۰	کارت (۱)
۳۶۳۴۴۱	۱۸۶۶۶۸	۲۸/۲	۲۳/۸	۰/۴	انواع چک (۲)
۱۸۸۱۲۱۱	۲۲۰۳۸۳۸	۲۵/۶	۲۴/۸	۰/۱	ساتنا (مشتری به مشتری)
۴۶۴۱۷	۵۵۸۵۲	۴/۹	۶/۱	۰/۵	پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم)
۵۲۷۳	۴۴۶۷	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	مجموع تراکنش‌های غیر نقدی

۱- شامل تراکنش‌های مربوط به پایانه‌های فروش، شعب، تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک، اینترنت و خودپرداز (به غیر از برداشت وجه نقد) است.
 ۲- تنها مربوط به چک‌های عادی تحویلی به اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل اسناد درون‌بانکی نمی‌شود.